

SARUSI MIHÁLY

'Paraszt' 'jövendő'?...

Amikor már *se paraszt, se jövendő*. Ha így halad! Ha marad.

Maradnak azok, akik ma a világot irányítják, a földgolyót forgatják. Mert ezek azt hiszik, ők forgatják. Azok, akiknek átadtuk – Isten kezéből kivéve – (átadtuk, kivettük?) sorsunk irányítását. Akik elvettek tőlünk mindent.

Mindent még nem, de afelé sietünk.

Haladunk! Hogy bemocskolták ezt a szót is, haladás. Akik ma köztünk a leghangosabbban emlegetik, az elmúlt száz esztendőben többször padlóra vitték az országot. A haladás jelszavával. Hogy ők a modernek. Az előbbre vivői a hazának. A haza szent ügynek. (Hogyne, népünknek! A szegényekért, akiket a legkönnyebb nemcsak kifosztani, becsapni is.) „Szent” nélkül. Mert rühellnek mindent, ami nekünk szent. Így a földet is. Különösen, ha az a miénk. Annál borzalmasabbat elképzelni nem tudnának!

A „cucilisták” eredetileg rendre a gazdagok – esetünkben a nagybirtok – megkopasztására törtek. Első nagy sikerük az 1918 novemberében kezdődő 'Károlyi-forradalom' volt. A háború mocskától megundorodott és megvadult – megvadított – köznép tört-zúzott, rabolt: kifosztott uradalmat, kis- és nagykereskedést, vert 'népnyúzó' ilyen-olyan (hol őskeresztény, hol zsidó) uraságot, bérlőt. Mindegy volt, csak gazdag legyen. A futóárokban vele együtt rohadó hadfit hogy bántott volna, bajtárséhoz hogy nyúlt volna? Csak aki ebből is kihúzta magát... Hogy aztán a nyakunkba szakadjon – ezek szerint azért váratlanul mégsem – a 'cucilisták' 1919-e, majd 1944–45-je. 1944 után végre nekiláthattak az ország teljes tönkretételének.

Elárulom, amit valamelyik elbeszélésemben már említettem: a nagyapám volt az a szegény ember, aki a háború végén befogadta a közeli uradalom urának pár ökrét, hogy az igavonó barom nála teleljen ki a 'fóradalom' utáni időkre, amikor visszaadhatta a tulajdonosának. Hogy aztán a kolhoz jellegű kollektív (nevezetű) Arad vármegyei termelőszövetkezeti csoport mégiscsak elvegye nem csak pár ökrét, mindenét a majdnem földbirtokos nagygazdának.

Nagy jó uraink ma sem tudják. Ma sem veszik komolyan. Azt, amit, hogy is mondjuk, hogy ne bántsa az érzékenyebb füleket. Netán így:

– Ha a paraszt nem kakil, az úr nem papil.

Mert hogy a kétkezi munka becsülete nélkül nem fog menni.

Mintha ezt el tetszettek volna feledni!

Azt tetszenek hinni, lehet azt 'műanyag'-gal (tápszerrel, pót ezzel-azzal sat.) pótolni? Egyék, igyék... Semmi gond! Csak... Ki tetszenek bírni... fertály óráig? Egészséges zöldség, gyümölcs, hús, kenyér nélkül? Bor helyett, pálinka helyett valami gyilkos lótytyel torkon öntve.

Mert mindössze ezt takarította el az elmúlt száz magyar esztendő. Testi, lelki egészségünket.

Nem az idegenek rémuralma! Az csak hozzájárult. Besegített. Hozzásegített bennünket. Nem. Mi magunk. A butaságunkkal. Hogy hittünk neki. Nekik! A gyávaságunkkal. Hogy nem vágtuk szájba őket az első hamis szó hallatán. Az első alkalommal, amikor rájöttünk, csalnak, hazudnak. Behúznak bennünket a csőbe!

– Nincs pénzed? Ne vergődj vele! Kérj és kapsz! Biztosíték? Ugyan! Kérsz és viheted!

Kértünk, kaptunk. A semmire akkora hiteltartozást, hogy.

Belebebedünk.

Nem te, nem én. Mi okosabbak voltunk. Ha megtehettük. De aki beugrott? Akit ki-semmiztek?

Az országot mindenképpen.

A beetetés: mióta tart?

Amióta e szent helyre tettük a lábunk. Tette Árpád és népe. Azóta bolondít bennünket a Nyugat. A Kelet úgyszintén eltaposna.

'Paraszt'. 'Paraszt jóvendő'. Volt. Lehetett volna.

Tagadhatják jó nagy uraink – nagy jó uraink és hölgyeink – mái napig. Ki hol mikor és meddig őrizte... a hagyományainkat. Énekben, táncban, dalban, írásban, faragásban, díszítésben, építészetben, szellemiségben, léleekben... Ki, ha nem a paraszt. Akit oly jó ma is semmibe venni.

Díszparaszt került nem egy az elmúlt száz évben – hadd ne soroljon föl az ember az elmúlt negyed évszázadból párat. Ha néven neveznék őket, azok röhögnének (rajtunk) a legjobban, akiknek a kezére játszott az álkisgazda-álparaszt-álföldműves hangoskodás, műparaszi műérdekvédelem. Néha – egy-egy tüntetésen például – mozdult valami, de minden ellenünk szólt. Buknunk kellett.

„Buknunk kellett” – mintha magadra utalnál. Mintha a szerző, e sorok rovója azt állítaná, hogy maga is paraszt. Pedig hogy volna az. Csak éppen.

Valamiért – ki tudja, mi a csudának – azonosul az ember velük. Azokkal, akik nincsenek. Lehetek volna, de. Elvitte őket a huzat. Jó messzire.

Sokan leírták, mondták: az utolsó parasztot rég kivitték a temetőbe! Az utolsó vérbeli, igazi parasztot. Azt, akinek mindene a föld. Aki él-hal érte. Bármire kész... Birtoklásáért. Hogy minél többet tudjon róla. Hogy művelése a legésszerűbb legyen. Növényt termessen, állatot tartson, mindkettővel foglalkozzék? Mindent, mindennel! Több lábon állni – nem mai kitalálás. Aki tehette, így gazdálkodott. Ha volt egy csöpp esze. És a parasztnak volt. Ha a magáiban gazdálkodott.

Ezért volt útjában.

Már az 'ipari forradalom' idején. Kellett a földje; kellett a két keze (mint 'munkaerő'); nem kellett a (valamelyes) *szabadsága*, (óhatatlan) *függetlensége*... (rendíthetetlen) *öntudata*. Mert a földműves...

Főleg ha gazda: gyanús. Eleve rossz. Az állítólagos világforradalom közösséginek beállított 'kommunizmusa' számára különösképp. Nemkülönben az úgynevezett 'globalizmus', amely valójában a pénz hatalmasainak világuralma.

Na persze kaptunk épp eleget.

1914–18. Ki pusztult millió szám? Kik alkották a háborúzó államok hadseregét? Jararészt parasztemberek. Öljék csak egymást!

Ölték. E sorok rovójának több nagybátyját gyilkolták meg. Nem az oroszok, rácok, taljánok, nem. Személyesen a Pénz-Isten. Mármost azé, akié, mert a miénk nem. Ami (aki) harcba küldette az őt zsebükben szorongató gazfickók cselédjeit.

1939–45. A Don-kanyarba küldött magyar parasztfiúk tömege alkotta a kocsis-hadse-
reget. Apám három testvére járta meg a keleti frontot, mindhárom rokkantan jött haza.
Igaz, hazajöttek. De mire?

Mindhárom parasztférfit volt. Két nagybátyád magyar oláhkatonaként, az egyik pedig magyar honvédként járta meg a keleti frontot a nagyromániai meg a gyarapodó-magyar-
országi *paraszthadsereggel*. A családban a hadköteles korúak közül egyedül iparos apám
úsza meg. Tán mert... belőle kiveszett (valamennyire?) a paraszt rendíthetetlen... Mije
is. Már városiasodó iparoslegényként.

Az 1960-as években szolgáltunk a Magyar Néphadsereg nevezetű bábhaderőben,
s még akkor is megvolt a különbség a falusi, paraszt gyerekek meg köztünk, városi, ipa-
ros gyerekek közt. Paraszt – pontosabban falusi – (unoka)testvéreimet természetesen ha-
tárőrnek küldték, mert tudták, a parancsot – legyen az akármilyen – végrehajtja! Láttuk,
hogy viselkedtek – hozzánk hasonlóan – a pesti, általában a városi fiúk. Ha lehetett, su-
mákkoltak. Az első alkalommal leszerelni igyekeztek. A parancsot... végrehajtották, de
nem örömmel, nem úgy, ahogy elvárták tőlük – tőlünk –, hanem, amennyire lehet, la-
pítva, sunyítva, kihúzva magunk... Hogy élve – egészben, egészségesen – megússzuk.

Apámban is ez munkált? Az istennek sem volt hajlandó kimenni a frontra. Végül
kényszerrel vitték: munkaszolgálatosnak, futóárkot ásni. Hogy az első alkalommal kere-
ket oldjon.

Iparos ember?

A paraszt – eddig – más volt. A legjobb katona. Szívós, kemény, edzett, erős. Soha
föl nem adja. Ha agyonverik sem. Akár magyar, akár oláh, akár muszka a parasztja.

Katonának jók voltunk... Másnak nem kellettünk. Egyre kevésbé kellünk.

Be a városba! (Már az 'újkor' elején...) Minek a falu? Fölösleges, pazarlás, a helye is
mily finom termőföld, avagy legelő, netán ipartelepítésre alkalmas... 'Falu', minek
a falu? Amikor városban.

Zsúfolva jobban kézben lehet őket – minket – tartani.

Hogy a szállásról–tanyáról (szerről) ne is beszéljünk. Maga az anarkia. Elbújni
a Pénzisten fogmedjei elől... A betyárvilág fészke. Az hiányzik! Oda utat, villanyt, bár-
mit vezetni (vinni) – hogy lenne lehetséges? Lehetséges; tessenek megnézni – aki nem
hiszi, nézzen ott szét: – Ausztriában, netán csak Nagy-Magyarország osztrák kézbe ke-
rült, leginkább Őrvidéknek nevezhető tartományában. Igaz, ott a paraszt többnyire a ma-
ga pénzén – némi uniós támogatással? – varázsolja a dűlőútját (kövezett, aszfaltozott,
beton) műúttá.

Már ahol nem verték szét a parasztságot.

Nálunk sikerült.

A rendszerváltozás óta a kistermelőkről (hol kisgazdáról, hogy kistermelőről, hol mező-
gazdasági kisvállalkozóról, családi gazdálkodóról) beszél mindenki, minden politikai
irányzat a megmentésükön fáradozik – a szavaltokban. Hogy évről évre apadjon a kis-
gazdák tábora, legyen kevesebb tanya, éljen meg esztendőről esztendőre kevesebb em-
ber a földből. Hogy a 'magyar földből', arról szó se essék. 'Magyar föld'; Európátoknak

ahhoz mi köze? Az övé és punktum. Szabad a tőke áramlása. A munkáé csak annyira, amennyire a tőkájüknek megéri. Az pedig, hogy 'magyar'... Piha!

Ejrópai!

Jurópér. (Juropen?...)

El kéne őket küldeni a Magyar Tudományos Akadémia nyelvészeihez, akik kiokosíthatnák őket arról, hogyan kell egy adott nyelven – legalábbis a magyaron igen, azon így rendelik – az eredeti nyelvhasználat szerinti kiejtéssel élni. Másképpen nem!

Kapuvár, Gyula húsfeldolgozója – kolbászgyára – 2012-ben lehúzza (?) a rolót. Azaz: ahelyett, hogy erősödne a honi földolgozóipar, lehetőség nyílna a mezőgazdasági termékek-termékek itthoni késztermékké alakítására, munkát adva ezreknek, százazreknek (magának a teljes falusi – legalábbis: paraszt – népességnek), épp e lehetőségünk csökken továbbra is.

Paraszt jövendő? Paraszt és jövendő. Föld és élet. Föld és.

Föld és magyarság?

Túl az érzelmeken; valamiből meg kéne élni.

A Nyugat majd olcsóbban termel... Mármint termeltet olcsóbban a nyugati tőke keleten, délen, akárhol. Naná, nálunk nem! Hogy tudna. Tudná. Legföljebb ha marék rizsáért vállalod a 12 órás műszakot.

Nem termel, szállít.

Olcsóbban szállít: az agyontámogatott saját termékeiből meg az általa a legolcsóbban előállítható távol-távoli földrészekben gyártott legolcsóbb – gyakran igen silány minőségű – termékek nyakunkba szózásával.

Népi értelmiség... Van (még) ilyen?

Lehet, hogy sosem volt. Már hogy egységes népi értelmiség.

Magad körül szétnézve... Gazdagyerek – nem egy – a KISZ élharcosai közt. (Mai haszonélvezői is eme összevisszaságnak.) Zselléridadék... (magadra mutogatsz?! a keresztény, nemzeti, polgári oldalon. (Persze, mert hogy lehetne az álproletár dúsgazdagok pártján.) Iparos gyerek az apját szövetkezetbe kényszerítő dicstelen táborában.

Mi magunk csak: parasztszármazék iparoscsaládból való értelmiségi volnánk... Aki nek hogyan lenne nagyon sok köze: mindháromhoz! Hogy melldőngetés nélkül mondassuk: ha bármelyikre kíváncsi vagy – akármelyik véleményét hallanád –, megkérdezed magad...

Persze, túlzás. Annyira azért nem. De.

Pedig valahogy így van.

Kert-Magyarország... Kert-Magyarországról álmodtak a legjobbak, midőn épp ott terjeszkedett körülöttük! Nem vették észre? Kevesellték? A tanyák körül mindenütt virágos- és gyümölcsöskert, szőlő, ugyanígy a falvak és kisvárosok portáin a kertek, falvak és kisvárosok szélén a kerteségek... Egész hálózatot alkottak! Kész Kert-Magyarország vala...

Nem vettük észre.

Csak meg kellett volna tartani. Nem lerombolni. Hagyni elveszni. Beépíteni. Kiirtani. Letörölni. Letarolni. Pusztulni hagyni. Pusztán hagyni.

Azok persze észrevették, akiknek ez a dolguk: a pusztítás mint a 'haladás' fő erejét alkotók. (Ha a rombolás alkotás; amely janicsár nyelven kreativitásnak is mondható.)

Csapása. Haladás... Az övék. Az ő zsebük hasznára. Tarisznyájuk megtölteni. No, nem töpörtyűs pogácsával meg savanyú- vagy borvízzel (netán egyszerűen csak tiszta kút-, ne adj isten forrásvízzel)! Nem. Véres arannyal. Véréinkkel pirosított, könnyünkkel puhított, izzadságunkkal megágyazott... jelenük, jövődjük.

A családod te magad vagy. Kígyóson és Iratoson.

Újkígyóson. Tegnap s ma.

Kisgazda család. Kisgazda rokonság.

Egyke. Korai egyke. Már a két háború közt. A háború utána meg már... minek az egész.

Kisebb a rokonság.

Paraszt... apáink, anyáink nemzedéke, a miénk már tovaszállt. Nem túrja a földet. Jobb esetben a kertjét. Városba húzódik, vagy már odahaza, falun is városiasan él.

A falu a nyelvét is fölädja. A minap temetésen vagyok otthon: egy ö-nek való e helyetti ö-t nem hallok. Az ö-zés a múlté. Ahogy itt lassan már a parasztelel is. Kiverték a kisgazdából. Addig nyúzták, hogy elmenekült innen minden, ami arra az egykorra emlékeztetne.

Csak hát: kettévágott család a tiéd. Kettévágott 'falu'.

Csanádi Kisiratos, békési Újkígyós.

A kettőből állt össze a magad parasztcsaládja. Melyből, ugye... Kimászott ez, az a testvér. Magad. A magadé. Édősanyádé Kígyós, édősapádé Iratos. Közte.

Közé a nevetséghatár.

Kellete korán! Még mielőtt összejött volna apánk, anyánk. Anyánk és apánk. Kisgazdalány a zsellérszármazékból lett iparos legénnyel. Hol, hol nem: Tót-Csabán a két magyar fiatal. Épp jókor: háború javán, úgy a felénél.

A család, anyai ágon, Kígyóssal a közepén, a békési-csanádi világ. A család, apai ágon, csanádi-aradi.

A mi nagycsaládunk: Szeged, Várad, Arad közt a síkon.

Fele itt, fele ott.

Aztán kiderült: kétharmad amoda, harmada csak itt. Mert hiába szült hetet mindkét öreganyám, a kígyósi kisgazdacsalád csak két leánygyermeket tudott fölnevelni, öt babát a sírgödörnek szült öreganyánk, míg a legszegényebb iratosi házaspárok egyike által alapított zsellércsaládként a miénkben hétből hét nőtt föl... S töltjük meg a fél falut – Kisiratos – étellel.

Sorsuk – a két falu sora – másként alakult. Kisiratos kevésbé fejlődött, lassabb ott az élet – lassabb volt eddig. Kígyós hamarabb gyorsított. Kismezőváros lett. Iratos? A határ mellé szorítva, távol a megszálló hatalom székhelyeitől, jó ideig zárványként. Úttalan utakon ha megközelíthető – a közelmúltig. Zártságának köszönheti, hogy többet őriz eredeti magamagából, mint Kígyós.

S hogy hab lögyön a tortán: mindkettő – Új-Kígyós, Kis-Iratos – ugyanannak a szögedi nemzetnek a tagja.

Kisiratos... Volt! Van. Lesz?

Béres, napszámos, cseléd, zsellérvilág a miénk. Mármint családom ottani feléé (...két-harmadáé?...).

A kettévágott falu. Mert nemcsak a nevetséghatár vágott ketté közösségeket, a társadalmi különbség is. Zsellér (nevezetű zsellér) gazda (tegnapelőtti dohánykertész zsellér-

ből lett telkes gazda). Úr? Alig. Az is: ellenség. Mert... (nem magyar). Csendőr, évtizedekig tanító, tanár, jegyző...

Csak hát.

Az idegen: más. Aki más: idegen.

Mégis: békében megvan... földesúrral, városival, más vallásúval (görögkeletivel, mózeshitűvel), más fajtájúval (románnal, némettel, zsidóval, cigánnyal)... Ha nem ugrasztják össze velük – aljas önérdékből. Hogy aztán rajta verjék el a port. Ugyanazok, akik összeugrasztották.

Népes a család, meglehetősen a nagycsalád ma is. Megtart.

A kis létszámú nagycsalád... alig.

Iratos: igen.

Zsellér nagyapám barátai – természetesen – kigazdák, s tatám úgy vette az életet, hogy *Nehéz igaznak lenni, de megéri*. Egyik fia ('véletlen' az apám), akit áthatott a föl-emelkedés, a polgárosodhatnék, a városias élet vágya, azt mondta, *Én a putrival tartok!* Minden körülmények között tisztességesnek maradni, és a szegény emberrel együtt emelkedni. Külön – önérdékből, önérvényesítésképpen – nem! (Ézért sem tartott a kommunistákkal, akik pedig nagyon ki szeretnék volna emelni... Nem kért belőle!) A polgárosodásból nem kihagyva a gyöngébbeket – hogy valóban nemzet maradjunk. A nemzetből a Trianonban levágni szándékozott ötmillió után még hárommillióval megrövidíteni a magyarságot... önmagunk által – mi más, mint nemzetvesztés, hazaárulás? (Amilyen öncsonkító nemzetvesztés a cigányság és a zsidóság – meg a német, szlovák, ruszin, román, szerb, horvát, vend... származású magyarok – kitagadása a nemzetből.) Mit ad Isten: fontolva haladni. S polgárosodni... nemzeti alapon! Nem kivételtől magunkból.

Van-e ma olyan erő, amely a hárommillió koldus fölemeléséért küzd?

A 'baloldal' az újjgazdagok, tolvajok, hazaárulók világa. A Cohn-Bendit Daniké. A 2004. december 5-eiké, kiknek a jelszava Üss a segítséget kérő testvér kezére! (Ami még hogy magyarhoz méltatlan, egyáltalán emberhez nem méltó.)

A jobboldal meg: jobb esetben a középosztályt élteti, állítaná talpra. Rosszabb esetben – mint tette, teszi annyiszor – a legpénzesebbeké, s kapásból kiszolgál a nagyobb pénzért mindenkit (nem egyszer bármiféle idegen hatalmat).

Apám putriban – földkunyhóban – született. A XX. század elején. Mert akkoriban még ez is megesett. Nem ritkán! Nagy-Magyarországunkon. A Szent István-inak mondott – ám kétségtelen, nem szabad, hisz a Habsburgiaknak kiszolgáltatót – Magyarországon.

Csonka-Magyarország nem ország,

Nagy-Magyarország mennyország!

Hát nem volt az.

Nagyon nem az.

Paraszt-Magyarország különösen nem.

Béres nagyapád véleményét arról, hogy érdemes igaznak maradni („igazán élni”), ma hányan vállalnék? Csak aki korszerűtlen.

Valóban nehéz. De akkoriban az emberek többsége igyekezett... Legalábbis Kisiratoson – s ebből gondolom, tán mindenütt – hasonlóképp élni. Gondolkodni, cselekedni.

Nehéz, de nincs más út.

Nem volt.
 Azt hiszed, ma van más út?
 Azon túl, ami.

A *parasztapritás* végzett velünk. Végez a maradékkal.

Parasztúzás.
 El a faluból.
 El a földtől!
 Majd ők.
 A kolhoz.

A nagygazdaság. (A tegnapi uradalom új változata.) (Az új földesurak rémuralma.)
 (Janicsár? Még rosszabb: egyenesen a megszálló földes uraságok birodalma.)

Ürül. Kiürült a falu.

Se orvos, se posta, se iskola, se óvoda, se jegyző, se önkormányzat, se gyógyszertár, se áruház, se üzlet, se kocsmá. Könyvtár, mozi, művelődési ház – régebben gazdakör, olvasókör – hogy lenne. Serfőző Simon írja „Szedelődzködik” című (’menekül innen a paraszt’-tárgyú) költeményében, hogy falvaink jó részébe lassan a „harangszó is a szomszédból jön”. Ha egyáltalán. Mert ott is kített az (ezer) esztendő. Az élet. Vége.

Egybeszántott falukatár. Se mezsgye, se árok (ér, patak, csatorna), „mezővédő erdő-sáv”. Szállás, azaz tanya. Kertre kert. Kert-Magyarország!

Mert a tanya-Magyarország, szállás-Magyarhon, szerek Hunniája... Kert-Magyarország volt. Ezt tetszettek széthányini. Ahelyett, hogy. Fejlesztettük volna.

Volna, volna.
 Voltra hogy adna a zsidó?
 Vagy más.
 Senki!

Ha nincs itt tatár, török, német, orosz. Most a.

Kizsigerelt föld. A gyümölcsös fáit, szőlő tőkét úgy ültetik, hogy nyílegyenesen levigye a vízzel (ültetvényel, étellel) együtt a földet a dombról, hegyoldalból... Honnan tudná az új (máshonnan szalajtott) gazda, hogy s mint okszerű mifelénk.

Egybeszántott – elkommunizált, elprivatizált, elzsebszerződött, elcsencselt – Kert-Magyarország. Ahol sem kert, sem semmi. Magyarhon is alig.

Miért lenne.
 Ha egyszer.

A *hibái* (a parasztnak).

Hibáink!

A zsillér hajlamos rá, hogy minden gazdagot – gazdát – gazembernek vegyen. A gazda viszont, hogy a cseléd nála kevesebbet ér. Lusta disznó...

– Könnyű neki, megelőzte magát! – sóhajt és legyint lemondóan a zsillérvadéknak.

Mármint megelőzte magát a gazdaivadék a falu gazdafertályán (a nagyobb telken, jókora kerttel, kisebbfajta szántóval a belsősegen).

Szóval hogy az elődei, fölmenői, a falualapítók! Míg ő.

– Lopja a napot, a sarkában kell lenni, hogy elvégezze a dolgát – békétlenkedik a gazda.

S való: a paraszt mifelénk nem nagyon hajlott arra, hogy demokrata legyen. A tekintélyelv híve! Zsillér, kiscgazda, nagygazda különösen. Hogy ültetne gazda az asztalához cselédet, napszámost, enné ugyanazt; a kiscgazda esetleg. A zsellér viszont.

A falu első házon belüli – az udvarról, udvar végéből fölhozott – árnyékszékeit a tehetősebbek építették. A legelesettebbek máig maradnak inkább a klozetnél, pityörénél teszik tiszteletüket (Iratoson). (...Kígyóson aligha!)

Nem voltunk elég tanulékonyak?

Ha lett volna rá pénzed, időd! Mert a tisztasággal eddig nem volt baj.

Rangon alul hogy házasodhattál? Rangon fölül? – a másik szülei nem engedték. (Így járt 16 éves kiscgazda süldőlány anyám a nagygazda öreglegénnyel Kígyóson.) A házasság viszont kikezdehetetlen volt. Aradon az öregek máig emlegetik: Kisiratoson legendásan jók és tartósak a házasságok! (Az egyik mesénk azzal végződik, hogy bár a falu legszegényebb Jánosa legyőz mindenkit, a király fele királysága és gyönyörű leánya sem kell neki, mert várja odahaza a maga családja kinyérrel, szalonnával, fokhagymával, hogy végre boldogan élhessen, míg meg nem hal.) (Boldognak lenni, ma, kenyéren, szalonnán, hagymán...)

Valaha városon is... Jobb volt a helyzet. Ma se itt, se ott.

– Gyerek? Dédapádnak hét gyermeke volt? Nagyanyád, aki négyet szült, most azzal nyaggatja az unokáját, hogy csak egy gyereket vállaljanak, a mai világban hogy lehetne többet fölnevelni?! Micsoda költség, fáradság ebben a megnyomorított világban?!

Ő beszéli le az unokát a több gyermekről. Az egykénél valamivel bővebb áldásról. Kígyóson jóval előbb, most Iratoson.

Rangon alul... Az már nem tesz semmit! Sőt, jöhet özvegy, megesett, vadidegen (más vallású, más nemzetiségű...). Ami – amúgy – ránk fér! ...férne. Egy kis vérújítás. Frisítés! De hogy ennek jegyében nyelvet váltsunk, hitet, származást cseréljünk! Mert már is akad a falumban tegnapi vadmagyar, aki manapság az eredeti románhoz képest is elszántabb oláh – mi azt mondjuk, magunk közt (nem bántásként, csak magyarázatul, pontosítván a dolgokat): vadoláh.

Hol ez, hol az.

Hibáink... Előbb a gazdák, aztán a szegények árulták el a falut.

Persze, nem csak Iratoson! Minden faluban. Városon. Az egész világban.

Bűneink nem parasztbűnök?

Ádámtól, Évától fogvást. Káiné.

„Nem magyar ember, aki nemmel szavaz a határon túli magyarok állampolgárságára!”

Nem magyar? Rossz magyar. Nem ember! Rossz ember. Mert Káin is ember (volt, s az ma is). Legfőbb rongy, alja, semmit érő...

Hát még a zsugoriságunk! Hogy több maradjon. Netán annál is több, mint amennyi van. Hogy ha egy tehenet fejsz, kettőét add el. Egy tőke helyett háromról való borral kereskedj. Pláne hogy a kolhoz és erkölce erre okított. Hogy gyarapodj. Korábban csak: ragassz földet földhöz, darabról darabra. Egyről kettőre! Mielőbb.

Nem elkapkodva, de szívósan. Ha nem vagy te is ilyen igyekvő, nem kapaszkodsz hasonlókép, senki, semmi vagy.

Apám, a kisiratosi zsellérszármazék iparos legény – sőt, borbélysegéd – Aradról, Konszancáról... Ki volt, senki a 10 kígyósi zsíros nagyhold várományosához, anyámhoz képest?... Senki, semmi.

– Egy borbélegényhön mén Bözsi? – kapta meg tanítónő unokanővérétől, aki így is bánt (volna, ha tehette volna) apánkkal.

Anyákon sajnálkozva, apánkat semmibe véve.

Hogy amikor meg elnökének választja jó apánkat a csabai ktsz tagsága, elismerően csettintsen a vénlány: ez igen, mégiscsak jól választott a kis húga!

– Jó szömed vót, Bözsi!

Aki szerette, annak Bözsike.

Édös lelköm. Anyám.

Zsugoriságunk... A miénk? A szegény emberé kevésbé. Sőt. A szegény ember, ha tehetne, odaadta a másíknak a falat kenyér felét. A családban legalábbis ezt láttam. Nagygazdáéknál nem. Ott más nóta járta.

Embere válogatja? Mert mást is észrevehettél.

Mit tehet arról az ember, hogy valamirevaló parasztcsaládban napszámostól nagygazdáig terjed a kínálat testvérből, rokonból, nagybácsiból, nagynéniből, szüléből.

Zsóri Margit néném – anyai öreganyám nénye – nagygazda, Kiszely Pali bácsi felesége. Négy gyermekük volt, unokájuk egy sem. (Az egyik fiuk elesett a háborúban, a másikat a betegség vitte el, nagylányuk vénkisasszony maradt, a szép kislányuk beleőrült abba, hogy az apja nem engedte hozzámenni ahhoz a – nyilván szegény ember fia – tanítóhoz, akit szeretett.) Unokája nem volt, hát amikor mi – még a téeszésítés előtt – megjelentünk a majornyi tanya udvarán, Gábortelepen, befogta magát a hintájába, s lovát kímélve maga állt neki meghintóztatni az öcsköt. (5–6 éves mi magunkat.) Rátartóságát 'elfújta a szél'? A sors. A világ sora. Addigra megértette, hogy a gyermek... milyen kincs? Bele kellett lelkileg rokannia, hogy erre rájöjjön? Egyébként az Istennek se?! Nem és nem.

De, de.

A dombegyházi-kevermesi sok száz holdjukkal földbirtokos számba vehető Szvidránné, anyai öreganyánk 'nagygazdáné' unokatestvére az '50-es években nálunk rejtette el az értékeit. Elsős-másodikos lehettem, amikor megint beállított, hozott valamit. Tárgyalt a szülemmel, majd elment. Apám azt a valamit a szekrény aljába dugta. (Láttam, hova. Vajon ki verte-e volna belőlem az ávó?) Később, miután nénénk elvitte a nálunk rejtegetett értékeit, apánk nem állta meg, előttünk kifakadt: nem pénzért tette, de azért valamivel megköszönhetne volna a segítséget! Hogy a család mellé állt, nem engedte koldusbotra jutni. Elszedték a birtokukat, tanyájukat, mindenüket, ennyit tudott előlük megmenteni. Annyit, amit meg apám mentett meg neki. Vállalva, hogy ezért őt is elvihetik.

Parasztegység? Valóban volt. A legvégső esetben! Amúgy alig.

Annyiban, amennyiben embörök vónánk, vagy nem?!

Később halljuk, nagy szegénységben halt meg. A rejtegetett arany, ékszer, valuta elfogyott? Vagy... valahol ma is megvan?

Ezeknél a Szvidránéknál szolgált apai öregapám az 1900-as évek elején, Pista bátyám pedig ott is született. Persze akkor még honnan tudott volna bármelyik fél a későbbi – apánk s anyánk miatt összebörönált – rokonságról, sógorságról? Ha tudott volna, sem változik a helyzet.

Guba a gubával, suba a subával?

Valahogy.

Akkor az úrhatnáság. Nem kevésbé fájó. Ha nem a legjobban. Mert a falu (gazda) fele igyekezett mielőbb megszabadulni a városiak s más urak – uraink – szemében elmaradott-

ságnak tekintett 'népi' hagyományoktól. A falu nagygazda, zsírosgazda világa hagyta el elsőnek a tájnyelvet, az ö-zést, s őzri legtovább a falu szegényebbik – zsillér – fele. Ahogy a szokásainkat is. Opletányozni hogy ült volna le a kártyázni óhajtó gazdája, amikor ott volt e paraszt játék helyett a máriás, a durák, a preferánsz meg a többi újabb, a 'városiak' által valamire valónak tartott kártya? „A paraszt nem tudott kártyázni!” – kaptuk meg Anti bácsitól, mert az opletány nem számított – gazdáék előtt – kártyá(zás)nak. Miközben ha van érték a kisiratosi kártyázásban, az az opletányozás: a Kárpát-medence nevezetű Nagy-Magyarországon egyedül itt őrizték meg a XX. század végéig a száz évvel ezelőtt még általánosan ismert, kétszáz éve hazánkba nemes uraink által behozott talján játékot.

Ha értéket keresel, itt még ma is találsz. A 'nép' körében. Nem a polgár, polgárosodott paraszt, tehát nem a gazda (a magát már parasztnak nem tartó, a paraszttól magát elhatároló közepes gazda, pláne nem a módos gazda) jóvoltából... Akinék a viselete, nótája, zenéje, tánca, ízlése, mindene... városi! És már semmi köze az eredetihez, a miénkhez. Ahhoz, ami érték.

Épp úgy lenéz bennünket – hibáinkkal, kincseinkkel együtt –, mint a városi. 'Paraszt'; 'parasztos'; jó hogy nem tahó. Mucsai a lelköm, galambom.

Paraszt érték... Mi fán terem?

Aki nem tudja, adja át!

Azt, ami pedig a lehető legtermészetesebb.

Volna.

Lehetne.

Munkaszeretete – ami ma minden, csak nem divat.

Szorgalma.

Ereje.

Legyőzhetetlen hite. Istenben. Meg abban, hogy ha nekifeszül, nem hiába feszül. Hogy van értelme. Mindennek!

Dala! A költészet csúcsa.

Zenéje... A világ maga.

Faragása... Kőből, fából, csontból, szaruból, agyagból... 'Iparművészete'! Szövése-fonása, hímzése.

Földműves, állattartó, kertész, szőlész-borász ismerete, tudása.

Mind a... Hol is? A Holdban?

Hold... Hol van itt már 'hold'. Magyar hold, kishold, nagyhold, ne adj isten német-hold, annyi, mint – ha már nagyon szorít az idegenség – kataszteri hold. Mire most a hektár. Ami annyi, mint. Holnap a ki tudja mi.

Lánc, lánc, eszterlánc, lépés helyett... öl. Négyszögélével!

Mennyi tudás, művészet megy veszendőbe!

Hogy jöjjön helyette a...

Már bocsánat, de a szemét. Ami művészetnek adja ki magát. Avagy még alább enged: művészet helyett eleve megelégszik a szórakoztatóipari termékek előállításával és befogadásával. S tudás helyett... a sötétség. A felejtés.

Az otthon pedig: pusztul.

Otthonunk! Ahol a paraszt otthon érzi magát. Faluban, tanyán, szálláson, szeren...

Városba űzve, magadba zárva. Proletarizálva. Fogyasztóvá züllesztve.

– *A polgár fölbalmoz, a proletár fogyaszt.*

Mennyire igaz ez a fogyasztói társadalomra is! Csak hát (épp) az egész társadalmat proletarizálják, tennék vak – hírverés-verbunk-reklámnak kiszolgáltatott – zabálóvá. Vakon, versenyt futva vásárlóvá.

Vedd és vidd! Hogy másnap el is dobd.

Mert úgy silány, ahogy van. Maga a világ.

A paraszt? Hol van innen a paraszt? Hova bujdosott? Hová lett. Mivé.

Letapossák egymást a meghirdetett kedvezményes áruháznyitásra érkező, megrendésre anyaszült meztelen egymást taposó barmokká alacsonyított... emberek.

Emberek?

Tegnap parasztok?

A paraszt ilyet nem tett. Nem tesz. S ha marad, nem is fog.

Hiszed...

A paraszt – már bocsánat, de – robotol. Dolgozik. Látástól vakulásig. Igaz, magának. Családjának. Gyermekének!

Már ha parasztként a maga ura; és nem kolhoztag, nem más cselédje – csak a magáé, családjáé.

S ha egy mód van rá, nem a banknak húzza az igát. Nem a pénzügyet kényire-kedvére. Nem valamely bünszövetkezet érdekében.

Hitel? Persze hogy kell. De nem a rabszolgaság árán. Mert addig nyújtózkodik, ameddig ér a takarója; így aztán vérvé vált, hogy a lehető legtermészetesebb számára a lehetőség és az igény összehangolása, összhangjára való igyekezet. Az ellenkezője... nem ép elmére vall.

Tetszenek tudni?

Mert ez az, ez nem kell a Pénz-Isten iafia-lányának. Neki a pénzünk, elsősorban is a vérünk kell. Mert ha a vérünk az övé, micsodánk nem?

Szívja, kiszívja belőlünk az életet.

Belőlünk. Munkásból, parasztból, iparosból, tisztviselőből, ('népi') értelmiségiből... Abból a rendből, amit csak mindközönségesen kispolgárságnak mondhatnánk. Mert az igyekvő szakmunkás, a dolgos földműves, a megbízható iparos, a fajtájához hű népi értelmiségi mi mást alkot: a polgárság derékhadát. Tömegét. Mely szavaz... (Melyet oly jól be lehet csapni, félre lehet vezetni, egymás ellen uszítani...) (S gúnyolni nyárspolgárnak, nyerspolgárnak, akármicsoda félpolgári, aligpolgári elemnek.)

Lakótelepi sokemeleti erkély magányában hogy tudna védekezni?

Békészi bácsit – Békéscsaba világhírű csontkovácsát, az Aranycsapat ficamdoktorát – a rokon menyecske (hol, hol nem: Pesten) megmérgezné, de nem tudja, mert edzett az öreg az arzénra. Esti fröccsébe arzént csöpögtet, ő meghúzza, kutya baja, a jaminai ártézi-kút vizén hozzáadódott, ám a menyecske ugyanebből kortyintó ura majd kileheli a lelkét...

A parasztot agyonütni sem lehet!

Nem lehetett.

Ám ha kinyuvasztottad. Annyi.

'Paraszt', 'csontkovács'... Amikor se föld, se posztó, akarom mondani: se föld, se ló, se föld, se tehén, se föld, se kocsis, se föld, se semmi. Semmi de semmi!

Mert el tetszettek venni.

Azok nem értik, hogy jutott ide a paraszt, akik kifosztották.

– Mért nem védekeztél?! – kérde a hóhér.

Hóhérunk.

És, mit ad Isten, jelképeinek kötél és akasztófa helyett a tőlünk elrabolt sarlót és az iparos testvérünk kezéből kicsavart kalapácsot választja.

Állat, faluban? A tizede se a réginek.

Lassan attól kell rettegni, hogy kitiltják a faluból a jószágot.

Büdös (a ganéja). Hangos (a rőfögése, kotkodácsolása). Dühítő (a mekegése, bégetése). Elképesztő (a nyerítése, gágogása)...

Miért tetszenek idejönni? Ja, a csönd, a nyugalom, a jó levegő! Csak hát a jó levegőhöz... élet kellene.

Kiteleپülnek a városiak a faluba, s a maguk képére alakítanák azt. Hogy a végén a faluból is... városi kupi legyen.

Falu földművelés, állattartás nélkül. Tehénbögés, tehénlepény, ökörhugyozás, bikafuttatás nélkül, tyúkszarmentesen!

Tessenek hazamenni, vissza a városba!

Nem rászólnak a maradék parasztra, hogy ne piszkítsa végig a tehenével a falu utcáját?

Hogyne; nagyanyánk még fogta a lapátot, söprűt, s futott, hogy egy kis darab lószar se vesszen kárba. A tehéngané is mennyi mindenre jó.

Nem is volt szemét! Nem várta teli kuka a kukásokat meg a kukázókat. Mindennek helye volt. Értelme, haszna. Semmi sem volt hiába.

Ma más sincs: csak minden hiába. Kerül hamar lomként, hulladékként a szemétdombra.

A *jövendő* meg? Végül is.

A hajdani – nem régi – parasztélet, parasztvilág (a pásztor- és pákászvilággal együtt) nem a Paradicsom volt.

De: élet volt!

Élet.

Melyet Pénz-Isten – az eredeti tőkefölhalmozó rablőkapitalista ifik, az ifjúkommunárok meg az ifjúliberallnyikok segedelmével (közreműködésével, néha útmutatására, mindenképpen részvételével, mert hogy valamiből nekik is meg kell élniük az Eszmén túlmenően) – föl zabált.

Ragozni minek. Mindenki tudja. Kiszolgálóin – főpapjain, szerpapjain, táltosain – kívül.

Túl-a-dunai származzék budai költőbátyám mondja nekünk: Te még tudod, mi a falu! Mi a paraszt. Valami még jutott belőle.

Városban, város szélén, kifosztott (kisbirtokától megfosztott) kisgazda édesanya, zselér fiából lett iparos édesapa fiaként. Iratoson, Kígyóson, csabai városszélén.

Nemzedékként a miénk az utolsó? A tekintetben, hogy.

Még van – volt – valami közünk az egészhez.

A gond csak az, hogy lélekben viszont.

Tiszta szívből azonosulunk... velük. ('Azonosulunk?! Azonosulsz...') Az ezerszer semmibe vett, lenullázott, kibelezett, önmagát önmagával fölétetett, leprosztozott, zselér vagy gazda sorba jutó paraszttal.

Mit nem adott az Isten!

...Nemzedékünk az utolsó?

Amelynek még van szaga az egészről.

Gyermekeink alig tudnak minderről valamit. Miközben tőlük függ, rajtuk áll.

Rajtunk.

Csak ne hagyjuk magunkat.

– Paraszt véreim – fordult Áchim (hiába?) a fajtájához.

A gép – szerintük – fölöslegessé teszi az embert. Nagy az emberkézfölösleg a magyar pusztán!

Szerintük.

Szerintünk: kevesen maradtunk.

Műtrágyával pótolják a ganét.

Növényvédőszerrel a természetes növényvédelmet.

Hogy ezzel is elúzzenek innen bennünket.

Mert mire nem fáj a foguk: latin-amerikai pampához, éjszak-amerikai prérihez, orosz sztyeppéhez, szibériai volt-szűzföldhöz hasonlatosan egybeszántott százezer holdas uradalmak latifundiumain hogy kellene annyi dolgos kéz! Az is sok, ami mára maradt. A gép, a gépsor, a gombnyomás. Számítógép vezérel. Mint az újmódi borgazdaságban.

– 'Szurkebarát'?... Viccelsz? Nem 'szurkebarát', 'olaszrizling', 'kéknyelű', 'szilváni', akármí! Alapbor, amiből a fém tartályban a megrendelő igénye szerinti fajta, a vevő által kért savanyúságú-édességű borocska, a kívánt szeszfokkal megáldott nedű kerekedik!

Beállítja a számítógépén a keverési-összeállítási-kimeneti arányokat, fokokat, s már folyik is a csapból az ígért italnemű!

Igaz, hogy nem bor, de annak nevezi. És te el is hiszed, hogy az bor volna.

A paraszté bezzeg... A boros gazdáié! Fúj, fahordóval bajlódni... Nem egyszerűbb faforgácsot – egészen friss forgácsot – rakni a fém- avagy műanyagbordóba, hogy az erjedő-alakuló-alakított (kedved szerint születő) bornak olyan íze legyen, mintha fahordóban érlelődött volna! Átvéve a fa (forgács) szagát, ízét...

Szinte bor! Majdnem bor. Félig-meddig se.

Mint az a gyári kolbász, amelyet füstszaggal szerelnek föl. Hogy azt hidd, füstölt kolbászt – vastagot vagy vékonyat – szeletelsz, darabolsz, falsz. Aztán egy hónapot sem bír ki az efféle 'füstölt kolbász'? Füstös, nem vitás, de nem füstölt. Nem a tartósításért, hanem a becsapásodra készül így. Mert evvel a megoldással olcsóbb az előállítás, és gyorsabb! Jóval. Hogy az árban azért ezt ne vehesd észre. Arra nagyon vigyáznak. Az igazi füstölt házi (ajaj, már megint: paraszt-) kolbász szavatossága nem egy-két hónap... Újig kitart.

A paraszt, ugye, nem így csinálta!

Ez volt a baj?

Ebben is útjában vagyunk (voltunk). Minek is.

Kinek.

Mert amit a paraszt tesz éléd kolbászként, sonkaként, szalonnaként, borként, akármiként! Az az, aminek nevezi.

Leszámítva azt a parasztot, aki eltanulta a csalást gyártól, ipartól, üzlettől. Mert tanulni azért a paraszt is tanul!

Sőt. Tud.

'Mintha-kolbász, 'mintha-bor', 'mintha-kenyér' helyett.

Válassz, testvér.

...Választana is, ha megtehetné.

Ha egyszer csak a 'minthá'-ra futja, az igazira nem.

Az igazi attól drága, hogy nem teszi tönkre a Földet. Vigyáz rá, óvja.

A világcégek világhálózata mindent megtesz azért, hogy ez a választási esély eltűnjön.

Mondják még egy példát. A csabai konzervgyárból valaha – a 'rendszerváltozást' követő fölszámolásáig – olyan minőségű üdítőitalok, gyümölcslevek kerültek ki, amelyeknek a nyomába sem ér a vadnyugati napnyugat által helyébe helyettük ránk erőltetett mosléknemű. Amazt nem kapod, mert nincs, emeből meg rogyásig. (Hogy ráadásul magyar terméknek nevezzék magukat, mert az efféle üdítőital több mint 90 százaléka valóban magyar: honi a víz, amelyben oldják a külhoni aromát.)

Szabad verseny... Amelyben a jobbik győz? Már megint tévedtél, haver. (Beetettek, persze.) (Elhittették veled a 'szakemberek'.) (Azok.) A silány nyert. Mert a silánya persze hogy olcsóbban állítható elő, mint a minőségi... Napokat, heteket, hónapokat várni, míg valami megéri, s arra méltóvá válik, hogy éléd rakják... Hógyisne, holnap ugyanazt megkapod.

A természetet tiszteletben tartó, a természettel együtt élni képes, a természet erejét hasznosítani tudó földművelésnek mennyi az esélye?

Testvér, mondd! Mennyi?

Csak azt ne mondd, hogy 'annyi'.

Mert 'annyi' legföljebb e z e k n e k.

Ha nem hagynánk magunkat.

Ne add a parasztot, ha nem vagy az!

Ne tégy úgy, mintha!

Nem és nem.

Csak azért is.

Magyar és paraszt. Ha nem vagy az – nem annak születéssel –, akkor is.

Ha meg annak, miért hagyod magad lebeszélni?

Az 1980-as évek elején azt mondhatta az ember: Lengyelországban, ha másért nem, politikai okok miatt biztos, hogy katolikus lennék! Egyházam hű tagja... Mert a lengyel katolikus egyház *nemzeti* volt. A miénk meg... Ma, ha tehetném, a Kisgazdapárttal tartanék! Nem az álgazdák, műparasztok, díszparasztok pártjával, hanem az 1940-es évek szellemében tevékenykedő FKGP-vel. Azaz közéleti értelemben paraszt a mifélenk. Kisgazda, gazda... Tart a magam fajta azokkal, akiket legyűrték. Pedig akik ma is a jövőt jelképezik. A 'fönnttartható fejlődést'... (Már ha van ilyen.) Tájainkon majdnem egyedül.

Mert mit tud – tudott – a paraszt? Mit nem.

Eltartotta magát, családját úgy, hogy közben nem termelt szemetet, és előállított anynyit, hogy az árából megvehesse azt az iparcikket, amire szüksége van. Ne adj isten gazdaságának terményei-termékei közt ott lehetnek az otthoni földolgozással előállított 'házipari' cikkek: kenyér (és kalácsféle, 'péksütemény'), füstölt – sózott, főtt, sült – disznóság, bor, sör, pálinka, üdítő, befőtt, savanyúság... Hímzés, varrottas, szövet, fűszer-szám (naná, majd antarktiszi piros paprika!). Tanyája akár vendégfogadó is lehet, alul boros pince, mellette (golf helyett) tekepályával. (Édes párom mezőföldi öregapja a két

háború közt földet művel, kocsmát, szatócsboltot működtet, hogy boldoguljon! S boldogul – míg mindent el nem szednek tőle, s évekre be nem zárják a veszprémi várbörtönbe némi adóhátralék miatt.) ... Árutermelő parasztgazdaság s nem szocialista vagy kapitalista nagyüzem.

Álom, álom. Mi mászol maga a vaskos való!!! Míg te golfozol – Ausztriában –, a gazdaszszony behajtja a hegyi legelőről a tehenét, hogy még meleg tejet tehessen vendégei elé frissítőül. Míg nálunk... Kiátkoznák a tökéletlenjei a tehenet a faluból! Mert hogy mi lesz a lepénnyel. (Fiúk – netán lányok –, hölgyeim és uraim: el kell takarítani.) Hogy bűdös? Attól bio, nem?

Természetesen, egészségesen. Fintorgás nélkül.

Szóval: inkább a tönkrevert paraszttal tart – vállalva a kivetettséget – a magunk fajta, mintsem hogy a zsványkirály janicsár csauszának jól fizetett tollnoká legyünk.

Szóval a 'paraszt'... Mit adod itt a parasztot, amikor sosem voltál az!

Persze, hogy nem. Persze, hogy persze.

Őseid vére...: dolgozni vakulásig! Míg bírod... a kapát, a gyeplőt, a kaszát..., a zsákot. A tollat.

Míg ki nem verték a kezünkből.

Hogyne azonosulnál velük!

Akikhez tartozol. Akiké vagy.

Így lett..., ami lett.

Vér vízzé?

Ahogy a víz sem vérré.

Legföljebb a bor. (Vérré.)

Megírtuk máshol: *Magyar ember* vagyok én! – húzta ki magát a szekeren ülve, s lovait visszafogva hívta maga mögé a családjával apánkat, aki három kisgyermekével és még mindig csinos asszonyával a mezőhegyesi majorvilágban élő testvérbátyjához poroszkált a legközelebbi vasúti megállótól. Bele apróságaival a négy-öt kilométeres irdatlan távolságba.

Ő magyar ember.

...Ami valóban elég nevetséges. (Már liberáll szemmel nézvéen.)

Újgazda, aki korábban a méneshirtok cselédje. Fogatos? Újra? A kolhoz visszavette, amit adott a földosztással. Megint cseléd. Az állami gazdaság vagy épp a téesz napszámosa. Mégis.

Aki bizonyára megjárta a Don-kanyart.

Volt neki épp elég! Jutott belőle. Jutott a rosszból.

Hogy bármi történjék, megmaradjon magyar embernek.

Ha agyonverik is.

Se tágít.

Az a fajta, amelyik (mint az 1990-es új Mindent vissza! nyomán ismét a saját földjén gazdálkodó tegnapi termelészövetkezeti paraszt – fülünk hallatára – a kilencvenes években) azt mondja: ha meghal, a visszakapott földjébe temessék! Ha nem lehet, legalább szórjanak egy marokkal a földjéből a sírjába, rá a koporsójára! Abban akar nyugodni.

Nagybátyád is ilyen volt.

A sajátjában.

Valamennyi.

Annyi, ahány.

Ha nem szereted annyira a munkád meg munkád tárgyát, mint szerette a túl korán sírba taszított magyar paraszt, semmit sem érsz.

Óvd... a hazád!

Ami a tiéd.

Ami abból maradt.

Hogy miért nehéz a parasztságot talpra állítani? Mert a világ urainak ma is nagyon el-lenére van a *saját lábán megállni képes ember!* Akárki. Aki nem kiszolgáltatott neki! Aki, ha úgy hozza a sora, ha megszorul – mert magától, önként, jó kedvében miért ten-né? – boldogul egyedül is. Persze, a családjával, szomszédjaival, barátaival... Kiszagzda-ként, kisiparosként, kiskereskedőként... (Íróként.)

Ami hogy lenne érdeke a Pénzvilágnak! Annál inkább a prolivá 'süllyesztés', fogyasztóvá 'emelés'... Ami hogy lenne ellentét? Egy-ugyanaz. Ugyanannak a dolognak a két oldala. Egyik, másik vége ugyanannak a sorsnak. Mondhatjuk: egy kutya! Mert a lényeg, hogy kiszolgáltatott légy! Béres, cseléd, napszámos, gyári munkás (mezőgazdasági és ipa-ri proletár), bértollnok, adósrabszolga! Aki mindenben kiszolgáltatott, tőled függ az éle-te. Kenyere, otthona, munkája, mindennapja. Nélküled levegőt sem vehet.

„A proletár fogyaszt, a polgár fölhalmoz.” Valójában a fogyasztói társadalom fogyasztószintre süllyesztett 90%-a semmi több, mint fogyasztó. Fogyasztója annak, amit a (vi-lág-) nagypolgár kénye-kedve (erszénye igénye) szerint neki kínál. Eszi, nem eszi, ezt kapja! Minőség? Egészség? A 'fogyasztó' érdeke? Kit érdekel?

Tetszenek emlékezni a magyar Minimat mosógépre?! Harminc év után előveszed a fé-szerből, mert még mindig jobb, megbízhatóbb, mint a most 100 000-ért vásárolt vadona-túj vadnyugati. Amit évente cserélhetsz, míg meg nem unod, s elő nem veszed a régi-t. A Hajdúsági gyártmányát.

Aminek a gyártását azért kellett abbahagyni, mert még hogy versenyképes lett volna, ezerszer jobb volt amannál? A (Távol-Keletről való?) napnyugatinál.

Jobb? Mitől jobb, ami jobb! Mert nem az számít, mi a jobb, hanem hogy mi a hasz-nosabb a gyárnak. A gyárat pénzelő maffiának. Amit minél előbb eldobsz, hogy újat veg-yél... Fizetned sem kell. Legföljebb rámegey a kocsid, házad, családod, életed. És hányd el mielőbb!

Paraszt? 'Paraszt'; itt már rég nem a parasztról van szó. Mióta? Amióta fölöslegessé vált – n e k i k – a falu.

A falu... A szabad ember!

Na, ez nem kell nekik.

Sem itt, sem máshol.

A maga lábán megálló kispolgár – mert nevezzük néven, a megnyomorítóink által ezerszer kinevetett, kigúnyolt, semmibe vett kispolgár ő... – van *ezek* útjában. Nácik, komcsik, globálbuzernyákok útjában (s nem út-jában). Mert majd ő! Majd ő zsebre vág-ja a világot. Minket. Parasztot, iparost; költőt, író.

Ezúttal ennyit a 'paraszt' sorsról.

Ha nem, hát nem.

...Az ő 'szabadversenyük'!

Az erősebb kutya elve.

Az őserdő törvénye.

Az kell nekik! Ez az ő 'demokráciájuk'.

A 'paraszt'... számít itt a legkevésbé. A legkevesebbet.

Mi magunk.

Semmi ámen; ne így legyen!

Az 1990-es évek elején földrajztudósoktól hallottam (a képet magam is láttam), hogy az amerikai *légi fölvételeken* tisztán látszik a magyar–osztrák határ: a nyugati oldalon apró parcellák, a keletin hatalmas táblák alkotnak egymástól alaposan eltérő kinézetű rendszert. Nadrágszíjparcellák, apró kertek az osztrák oldalon, egybeszántott óriási búza- és kukorica- s miegyéb táblák a magyaroknál. A kettő olyan élesen elhatárolódik egymástól, hogy véletlenül éppen érintkezésüknél húzódik a nevetséghatár... Anélkül, hogy a több száz – ezer? – méter magasból készülő fényképeken látszódnának a Trianonban kiöntött határkövek.

A betonköveknél a két rendszer közti különbség. Emide mindent eltörölni igyekeztek, amoda megőrizve megtartani a fejleszthető. Sikerült. Mindkettő.

Mit ad az Úr, rá húsz évre a helyzet változatlan. 2012-ben írja az Ausztriához került Őrvidékünkről az egyik pesti napilap tudósítója: a határt átlépve a nagytáblás magyar ugart a gondosan művelt, minden talpalatnyi földet mintaszerűen hasznosító 'osztrák' kertek és szántók láncolata váltja. S míg a mi falvainkban „fű és tuja nő a házi kiskertekben, itt minden ház mögött ültetvényeket látni” – kisebb-nagyobb üvegházat s per sze háziállatot.

Negyed évszázadot tékoztunk el. Ennyit ért a mi rendszerváltozásunk a parasztilágot illetően. Hadd ne mondjuk, mit se!

Durván tetszene mondani; de hiába finomítjuk, igazítunk, tennénk szalonképessé legalább a megnevezését annak, amit itt tetszettek hagyni.

Az ország napkeleti jellegű kifosztását most a napnyugati jellegű rabigába döntés követi.

Persze a paraszttal együtt az iparosé, a kiskereskedőé, a gyári munkásé, a kistisztviselőé, az értelmiségé...

Finom kis új világ, nem mondom!

'Paraszt', 'föld', 'jövendő'. Lenne, ha. Ha másképpen mennének a dolgok. Nem úgy, ahogy ránk erőltetik ilyen-olyan rablók. A magyar közélet és tudomány és művészet sztárjainak, celebjének s más kutyaütőinek (hogy ne mondjuk janicsárjainak) a közreműködésével.

'Paraszt'... Ha a magunk fajta ezt a szót hallja, kezd kinyílni a zsebében a(z onnan már rég elkommunizált) bugylibicska. ◀

SARUSI MIHÁLY (1944) író. Békéscsabán született, 2001-től Balatonalmádiban él. Két és fél évtizeden át az MTI tudósítója volt. Utóbbi művei: *Hiába – baza* (2010); *Hun főbász* (2011).